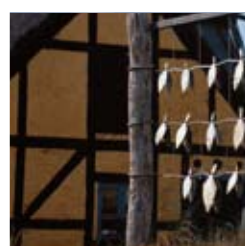
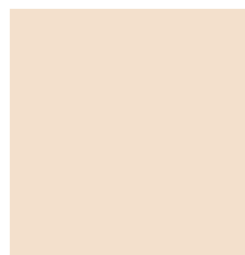

Lokal viden

Lokal viden om specielle ting

Byvåben
Havgus
Hybenrose
Den lilla grøftekant
De lyse nætter

Lysets Land
Marehalm
Ravtur
Tørrede jyder
Vendelbrog

De lokale hemmeligheder

- gemte, glemte og oversete attraktioner

Lysets Land har mange smukke og spændende steder at besøge.

Der er overraskende traditioner og interessante ting, som kan opleves, når blot man er opmærksom på, at de findes.

Som gæst i et område kan der gå lang tid, før man finder disse ting og steder. Måske oplever man dem slet ikke, fordi man overser dem.

Tag på jagt efter de lokale hemmeligheder, de gemte, glemte og oversete attraktioner.

Det kræver kun en smule hjælp og en hånds-rækning fra de, som kender området - de lokale.

Den hånds-rækning får du her. Her deler lokalkendte deres viden om de hjørner af Lysets Land, som ellers ligger gemt, glemt og overset.

Det, du får i denne folder, er ikke de steder, som normalt fremhæves som turistmagneter, men de ting og steder, man som gæst ofte overser.

God fornøjelse.

Lysets
Land

Lysets
Land

Byvåben

- Ny Frederikshavn kommune

Skagen

Skagen kommer af det oldnordiske Skaga = odde

Fik i 1413 købstadsrettigheder af kong Erik 7. af Pommeren

Fik i 1535 byvåben - rist (skytshelgen Sct. Laurentius brændt på bålet i 258 i Rom) over fisk (= fiskerby).

Eneste købstad i Danmark med motto "Vort håb til Gud alene".

Frederikshavn

Frederikshavn = Kong Frederiks havn

Tidligere Fladstrand fiskerleje - Rødspættebyen.

Fik i 1818 købstadsrettigheder af Kong Frederik VI.

Fik i 1898 byvåben - krone (fra kongen) over anker (= flådeby).

Sæby

Sæby - Seeby = Søby, byen ved havet

I klostertiden blev byen kaldt Mariested efter jomfru Maria.

Fik i 1524 købstadsrettigheder.

Fik i 1578 byvåben - jomfru Maria med barn.

Lysets
Land

Havgus

- når tågen ruller fra havet og ind over land

Havgus er et fænomen, som opleves som en tåge over land nær en kyst. Det er en kold tåge, der bevæger sig fra havet ind over land.

”Køligst ved kyster med pålandsvind”, er et udtryk vi hører i vejrudsigterne, oftest i den tidlige sommer, mens vandet endnu er koldt. Det er også tidspunktet for havgus.

Havgusen opstår, når vandet er koldt i forhold til luften.

Solen får som regel hurtigere bugt med tågen over land, end tågen over vandet.

Havgusen er dog også et fænomen, som skaber en stemning af mystik, som intet har at gøre med de videnskabelige forklaringer for denne tåge.

Hybenrose

- smuk busk med skjulte kræfter

Hybenrosen er en smuk busk med røde eller hvide blomster, en dejlig duft og med flotte og nyttige hyben, som mange forbinder med sommer, sol og smukke kyststrækninger i sommerlandet.

Dens navn er egentlig Rynket Rose (*Rosa rugosa*) og ikke alle er lige glade for denne busk, som i de senere år har bredt sig kraftigt til meget store kystområder.

Rynket Rose blev indført som prydblade fra Østasien. Den er det, man kalder en invasiv art og vokser ikke i fællesskab med andre planter eller buske. Den breder sig og den fortrænger den gamle, artsrige og alsidige flora - og dermed også den fauna, som knytter sig dertil.

Den trives næsten overalt langs vore kyster og år for år breder den sig over stadig større arealer og formindsker dermed den plads, der er til rådighed for de hjemmehørende arter - og menneskene.

Rynket Rose gør vor kystnatur fattigere på både flora og fauna og på naturoplevelser. Hvis vi ikke gør noget, er der fare for, at den internationalt værdifulde og unikke danske kystnatur for alvor forringes. Regeringen har vedtaget en handlingsplan for at standse tabet af biologisk mangfoldighed. I planen indgår bl.a. en strategi for, hvordan vi hindrer udbredelsen af de invasive arter som f.eks. Rynket Rose, så vi også i fremtiden kan opleve den størst mulige variation af vilde danske planter ved vores kyster.

Når det så er sagt, så er der også godt at sige om den smukke busk med de store velduftende blomster og meget anvendelige frugter.

Frugterne fra hybenrosen kan laves til saft, te, suppe eller marmelade. Frugterne er meget vitaminrige og smager. Syltede hyben snager vidunderligt af sommer og sol.

Lysets
Land

Den lilla grøftekant - engelsk græs og dagligt brød

Fra maj og det meste af sommeren kan man nyde det overvældende syn af lilla grøftekanter i store dele af Vendsyssel.

Det er blomstrende engelsk græs (*Armeria maritima*), som pynter op langs vejene.

De velduftende, lilla blomster er samlede i tætte hoveder på hver deres stilk og de er et vidunderligt syn, når de er på toppen af deres blomstring.

Engang så man kun engelsk græs i saltede strandenge eller på sandede overdrev inde i landet. Men da vi begyndte at salte vejene om vinteren, fik engelsk græs gode levebetingelser. Den begyndte at vokse i vejkanterne, hvor vinterens vejsalt giver den gode levebetingelser.

Ellers vokser den lille staude kun på magre, hårdt græssede og saltprægede områder, f.eks. på klitter, overdrev eller strandenge.

Kært barn har mange navne og i Vendsyssel kaldes denne nøjsomme, smukke staude for "Dagligt brød".

Traditionen med at flette blomsterkranser af engelsk græs kender de fleste lokale tilbage fra dengang, de var børn. Pluk en buket og prøv det - det er nemt og bliver ganske enkelt smukt.

Lysets
Land

De lyse nætter - i lysets land

Digterne har besunget dem og malerne har gengivet dem. Alle længes vi efter dem. Fra maj til august varer de - og Nordjylland er begunstiget med flere af dem end det øvrige Danmark.

Med hvad er de lyse nætter egentlig?

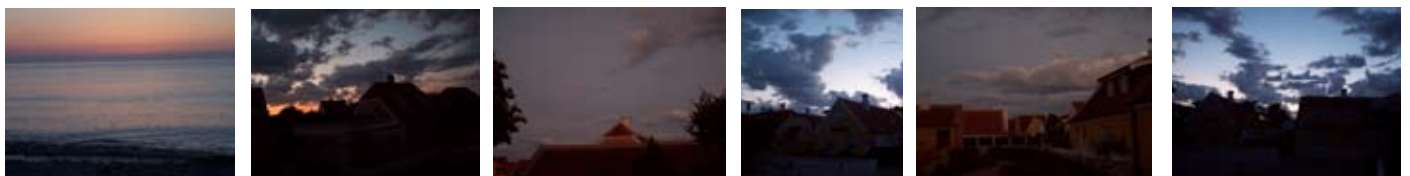
DMI siger, at en lys nat er, når solen står mindre end 18 grader under horisonten og den reflekterer sit lys på nattehimlen. Det er altså et spørgsmål om grader og hældninger.

Holger Drachmann beskrev det en anelse mere poetisk i sit digt "I de lyse nætter":

I de lyse Nætter, i de lyse Nætter
Stiger Digtet frem fra Skjaldens Bryst.
Drømmeskjær er over Dal og Sletter,
Der er Fred, hvorhen du Foden sætter.
Bølgen går med sagte Suk mod Kyst.

At gå til stranden og stå med fødderne i vandet på en lys sommernat er en sælsom oplevelse. Her har man hele verden for sig selv, masser af tid til at møde sig selv og vente på at solen står op i et farveorgie af røde og gule farver.

Oplev den lyse sommernat, inden den afløses af den mørke vinternat.

Lysets
Land

Lysets Land

- mellem to have og med en høj himmel

Mellem to have og under en mægtig himmelhvælving ligger Lysets Land i toppen af Danmark.

Her, helt øverst på den Jyske halvø omgivet af to have, er lyset noget helt særligt. Kendte kunstnere har gennem tiden skildret det specielle lys her og fundet det betagende og tiltrækkende.

Når man opholder sig i toppen af Danmark, vil man helt sikkert også opleve lysets farvespil i landskaberne og nyde de forskellige stemninger, der opstår og forstå, hvorfor toppen af Danmark er Lysets Land.

Omgivet af hav får lyset her en særlig intensitet og landskabet et unikt farvespil.

I Lysets Land er der 20% flere solskinstimer end i resten af landet og en længere periode med lyse nætter om sommeren.

Smukkere ramme for ferien findes ikke - en ramme, der skaber det særlige lys, der har givet egnen tilnavnet Lysets Land.

Marehalm

- som slet ikke er marehalm

Klitterne langs vores kyster er et barskt miljø for planter at gro/vokse/leve i. Der er heller ikke mange planter, som klarer det.

Men de som gør, giver klitterne og vores strande det miljø, vi kender så godt og som tryllebinder tusindvis af mennesker, hvadenten de er lokale eller gæster. De sommerlige, fotogene klitter, som vi alle forbinder med hav, sol, ferie og strand.

Den plante, som viser klitterne deres karakteristiske og postkort-velegnede udseende er nok den, de fleste kender som marehalmen.

Faktisk tager mange fejl af den og hjælmen, som vokser side om side med marehalmen. De to hårdføre klitgræsser forveksles ofte, men det er i virkeligheden let at se forskel på dem.

Hjælmen har en duskformet blomsterstand. Den har lysegrønne, smalle blade, som ruller sig sammen i tørvejr. Den vokser både ved stranden og langt inde i klitheden. Når hjælmen visner om vinteren bliver de visne skud stående. Hjælmens forgrenede rodnet kan binde sandet hele året rundt og derfor er det også den, der bruges ved sandflugtsbekæmpelse. Dens latinske navn *Ammophila arenaria* betyder "sand-elskende" og "voksende i sand". Det er ikke underligt, den har fået dette navn, den kan nemlig klare op til en meters sandpålejring pr. år.

Marehalmen har en aksformet blomsterstand, som ligner et overdimensioneret kornaks. Den har brede, blågrønne blade, som ikke ruller sig sammen i tørt vejr. Den blå farve skyldes et vokslag, som beskytter planten mod udtrørring. Marehalmen vokser mest nær stranden, da den er kalkkrævende. Den visner væk om vinteren.

Lysets
Land

Ravtur

- at finde sit eget rav

Vil man gerne prøve at finde rav, så er mulighederne gode i Vendsyssel. Der findes flere gode rav-strande langs Frederikshavn kommunes mange kilometers kyst.

Rav er harpiks, som er mange millioner år gammelt og kaldes Nordens Guld.

Rav finder man oftest i gule og gyldne nuancer og varierer i størrelse fra små gryn til cm-store klumper.

Rav har flere kendetegn, bla.: Det er meget lettere og blødere end sten, det lyder hult, når man slår det forsigtigt mod tænderne og det kan brænde.

Et særlig godt sted er syd for Sæby omkring Stensnæs mellem Lyngså og Voerså. I de lavvandede områder og i opskyl på stranden er der chancer for ravfund.

Chancen for at finde rav er størst om morgenen, før alle andre ravjægere dukker op. Der er selvfølgelig også rav midt på dagen, men så er der blot flere om buddet.

I december - marts måned, når vandet er koldt, er der også gode chancer for ravfund.

Lysets
Land

Tørrede jyder - en lokal delikatesse

I Vendsyssel har det i flere hundrede år været almindeligt at tørre fisk som en måde at konservere og opbevare fisk på i længere tid.

På specielle tørrestativer eller på tørresnoren blev fladfiskene hængt til tørre i sol og vind. To og to med en tøjkleme i halefinnen.

Det lokale navn for tørfiskene er "tørrede jyder" og hvis man kigger godt efter kan man få øje på dem i flagstænger og på tørresnore i kystlandet.

Mellem de lokale går diskussionen ofte om, hvordan man bedst tørrer fisken og hvordan den bedst tilberedes. Der er nok en vis enighed om, at den skal opblødes og steges eller koges.

En rigtig mandfolkespise er det dog, når tørfisken serveres rå på groft brød. Hertil hører selvfølgelig rigeligt med øl og adskillige bjesk. Alligevel er det nok de få, som foretrækker denne tilberedning af tørfisk.

Velbekomme.

Vendelbrog - Vendsyssels eget flag

Danmarks flag Dannebrog er verdens ældste flag. Det har en spændende historie, som mange sikkert kender.

Men at Vendsyssel har sit eget flag - "Vendelbrog" er nok en mere ukendt historie.

Borgmester Poul S. Poulsen i Hjørring fik idéen til flaget, der i 1976 tegnedes af kunstneren Mogens Bohøj. Flaget er en variation af de nordiske korsflag: Et lille dannebrog på et grønt kors med orange kant på en blå dug. Det lille Dannebrog symboliserer Vendsyssels danske kulturarvsfællesskab, det grønne kors landsdelens frodighed, den gulorange solen, og den blå himmel og havet. Senere er det lille Dannebrog udgået.

Lokal skik foreskriver, at kun folk, der er født i Vendsyssel, må flage med Vendelbrog.

Landsdelsflag eller oprørsfane? Specielt omkring Hjørring og Brønderslev vajer Vendelbrog lystigt fra flagstængerne, og mange biler fra landsdelen bærer klistermærkeudgaven af Vendelbrog. Jo, vendelboer kan godt føle sig glemt af politikerne på Christiansborg - og drømme om løsrivelse under Vendelbrog!

